

МЕХАНІЗМИ МІЖСЕКТОРАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ, ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

MECHANISMS OF INTERSECTORAL INTERACTION OF POLITICAL ELITES, STATE AUTHORITIES AND CIVIL SOCIETY IN CONDITIONS OF MIGRATION CRISIS

Олександр Назарчук¹

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна, 01033)*

Oleksandr Nazarchuk

*Taras Shevchenko Kyiv National University
(60, Volodymyrska, Kyiv, Ukraine, 01033)*

Отримано: 27.09.2024. Затверджено: 23.10.2024

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню механізмів міжсекторальної взаємодії між політичними елітами, державними структурами та громадянським суспільством в Україні з акцентом на вирішення проблем у міграційній сфері. В умовах сучасних політичних та соціальних викликів, таких як демократизація, реформування інституцій і децентралізація влади, ефективна взаємодія між цими секторами відіграє вирішальну роль у формуванні політичних рішень, інтеграції мігрантів і захисті їхніх прав. Аналіз процесів міжсекторальної співпраці є важливим для підвищення прозорості державного управління, зміцнення довіри громадян до влади та забезпечення ефективного вирішення міграційних питань. У результаті дослідження було виявлено, що ефективність міжсекторальної взаємодії в Україні значно залежить від прозорості політичних процесів, наявності інституційних рамок для співпраці, а також активної участі громадянського суспільства. Сучасні моделі

¹ кандидат історичних наук, доцент; orcid 0000-0002-2616-6020; e-mail: a_nazarchuk@ukr.net

взаємодії, які включають елементи соціального партнерства та діалогу між державою, бізнесом і громадськими організаціями, сприяють більш ефективному прийняттю політичних рішень. Однак виявлено й низку таких перешкод, як недостатня інституційна підтримка, слабка комунікація між секторами та недовіра до державних органів. Дослідження підкреслює необхідність удосконалення механізмів міжсекторальної взаємодії через зміцнення соціального діалогу, підвищення інституційної спроможності та забезпечення прозорості державних процесів. Це у свою чергу дозволить зміцнити довіру громадян до влади та сприяти подальшому розвитку демократичних інститутів в Україні.

Ключові слова: інституційна взаємодія; суспільний контроль; державне управління; соціальне партнерство; політичні еліти; міграційна криза.

ABSTRACT

The article is devoted to the study of the mechanisms of intersectoral interaction between political elites, state structures and civil society in Ukraine with an emphasis on solving problems in the migration sphere. In the context of contemporary political and social challenges, such as democratization, institutional reform, and decentralization of power, effective interaction between these sectors plays a crucial role in shaping policy decisions, integrating migrants, and protecting their rights. Analysis of the processes of intersectoral cooperation is important for increasing the transparency of state administration, strengthening citizens' trust in the authorities, and ensuring effective solutions to migration issues. As a result of the study, it was found that the effectiveness of intersectoral cooperation in Ukraine depends significantly on the transparency of political processes, the presence of an institutional framework for cooperation, as well as the active participation of civil society. Modern models of interaction, which include elements of social partnership and dialogue between the state, business and public organizations, contribute to more effective political decision-making. However, the study also identified a number of barriers, such as insufficient institutional support, weak communication between sectors and distrust of public authorities. The study emphasizes the need to improve mechanisms of intersectoral interaction through strengthening social dialogue, increasing institutional capacity and ensuring transparency of state processes. This, in turn, will strengthen citizens' trust in the authorities and contribute to the further development of democratic institutions in Ukraine.

Key words: institutional interaction; public control; public administration; social partnership; political elites; migration crisis.

I. ВСТУП

Проблема міжсекторальної взаємодії політичних еліт, державної влади та громадянського суспільства в Україні є надзвичайно актуальною в контексті модернізації державного управління та розвитку демократичних інститутів. Сучасна політична система потребує ефективної інституційної взаємодії між основними секторами суспільства, адже саме така співпраця сприяє підвищенню прозорості та відповідальності влади перед громадянами.

Одним із центральних викликів у цьому контексті є забезпечення належного рівня суспільного контролю за діяльністю політичних еліт та державних структур. Відсутність прозорості, корупція та закритість управлінських процесів значно ускладнюють досягнення високого рівня довіри з боку громадянського суспільства. Саме через соціальне партнерство можна забезпечити не лише більш відкриту й відповідальну політику, але й ефективне функціонування державних інститутів.

Особливої уваги це питання набуває в контексті вирішення проблем у міграційній сфері, де загострюються питання соціальної інтеграції, правової підтримки та надання базових соціальних послуг для мігрантів. Ефективна співпраця між цими секторами є вирішальною для формування політики, що здатна враховувати потреби мігрантів, забезпечувати їхні права і водночас відповідати на виклики національної безпеки.

Успішна міжсекторальна взаємодія, зокрема на рівні соціального партнерства, повинна бути заснована на чітких механізмах координації між державою, політичними елітами та громадянськими інституціями. Така співпраця має забезпечити гармонійний розвиток суспільства, формування спільних цілей та інтеграцію інтересів усіх учасників політичного процесу. Однак, незважаючи на прогрес у розвитку демократичних процесів, залишається проблема недостатньої участі громадянського суспільства в процесі державного управління, що потребує подальшого вдосконалення наявних механізмів взаємодії.

Таким чином, постає нагальна необхідність у впровадженні інституційних змін, що сприятимуть розширенню можливостей громадянського контролю, підвищенню якості державного управління та зміцненню соціального партнерства між різними секторами суспільства в Україні.

Аналіз літератури щодо механізмів міжсекторальної взаємодії політичних еліт, державної влади та громадянського суспільства в Україні охоплює низку підходів до розуміння цієї складної системи.

Один із ключових напрямів дослідження присвячений ролі політичних еліт у формуванні стійких інституційних відносин між державними структурами та громадянським суспільством. У своїх роботах

дослідники, як-от А. А. Клочко¹ і С. В. Сімак², наголошують на важливості побудови демократичних інститутів, які забезпечують діалог між владою та громадянами. Вони підкреслюють, що участь політичних еліт у формуванні цього діалогу є важливою для стабільного розвитку суспільства та підвищення рівня довіри до влади.

Крім того, деякі дослідження акцентують увагу на ролі громадянського суспільства в процесах політичної трансформації. У цьому контексті І. С. Біла та О. О. Шевченко³ зазначають, що громадянське суспільство в Україні є активним учасником формування політичних рішень, зокрема через механізми громадських консультацій, соціального партнерства та лобіювання. Вони також звертають увагу на те, що громадські організації все частіше виступають посередниками між державою та бізнесом, сприяючи налагодженню більш прозорих механізмів співпраці.

Окремо слід відзначити роботи, що досліджують вплив бізнесу на політичні рішення через взаємодію з політичними елітами. Робота А. Стельмах⁴ аналізує, як корпоративні інтереси можуть впливати на політичні процеси через механізми політичного лобіювання. Автор стверджує, що ефективна співпраця між бізнесом і державними органами може позитивно впливати на економічний розвиток, але також підкреслює ризики зловживань та корупційних схем у разі недостатньої прозорості таких відносин.

Сучасні дослідження зосереджені на важливості впровадження нових моделей міжсекторальної взаємодії. Зокрема, С. А. Квітка⁵ під-

¹ Клочко А. А. (2021). Розвиток механізму взаємодії політико-управлінської еліти і громадянського суспільства у процесі модернізації публічного управління в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.100>

² Сімак С. В. (2018). Формування інституційних механізмів взаємодії громадянського суспільства та бізнесу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Т. 29(68). № 5. С. 170–174.

³ Біла І. С., Шевченко О. О. (2020). Соціальна відповідальність держави та бізнесу як умова розвитку соціальної економіки. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. Т. 5. Вип. 1. С. 10–15. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.20205.1.10-15>

⁴ Стельмах А. (2020). Проблеми реалізації лобістської діяльності в системі публічного управління: теоретичні підходи. *Вчені записки Університету «КРОК»*. № 4(60). С. 83–87. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-60-83-87>

⁵ Квітка С. А. (2017). Державне управління формуванням партнерських відносин між владою та бізнесом в умовах соціальних перетворень: монографія. Дніпро: «Грані». 268 с.

креслює роль інноваційних підходів до соціального партнерства, де новітні технології та цифрові платформи сприяють більш відкритому та доступному діалогу між громадянським суспільством, державою і бізнесом.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою дослідження є визначення та аналіз механізмів міжсекторальної взаємодії між політичними елітами, органами державної влади та громадянським суспільством в Україні.

Завдання дослідження:

- проаналізувати сучасні підходи до інституційної взаємодії між політичними елітами, державними органами та громадянським суспільством в Україні;
- оцінити вплив міжсекторальної взаємодії на формування політичних рішень та розвиток демократичних інститутів;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення механізмів міжсекторальної співпраці для зміцнення демократичних процесів та підвищення довіри громадян до влади.

Для дослідження було застосовано комплексний підхід, що включав кілька методів аналізу та збору даних. Головною методологічною основою став аналіз наукової літератури, урядових документів, нормативно-правових актів, які регулюють взаємодію між політичними елітами, державними структурами та громадянським суспільством. Було проведено огляд сучасних наукових праць у сфері політичної соціології та публічного управління, що дало змогу сформулювати загальне розуміння концепції міжсекторальної взаємодії.

З метою виявлення особливостей взаємодії в українському контексті дослідження спиралося на порівняння з практиками інших країн, зокрема пострадянських та європейських. Це дозволило зрозуміти унікальність української моделі взаємодії, а також визначити можливі шляхи вдосконалення.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інституційна взаємодія є одним із ключових аспектів у політичній науці, що пояснює, як різні політичні, державні та суспільні структури співпрацюють для досягнення спільних цілей. Розуміння цього процесу допомагає оцінити, як різні групи можуть взаємодіяти для

досягнення більшої ефективності, прозорості та відповідальності в політичних процесах. Ця взаємодія може мати різні форми та відбувається на різних рівнях, що дозволяє вирішувати широкий спектр суспільно-політичних питань (табл. 1).

Таблиця 1.

Форми співпраці між політичними елітами, державними структурами та громадянським суспільством¹

Назва	Характеристика
Консультації та діалог	Однією з основних форм співпраці є проведення регулярних консультацій між політичними елітами та представниками громадянського суспільства. Це дає змогу враховувати думки громадськості в процесі прийняття рішень, а також підвищує легітимність політичних рішень. Прикладами таких консультацій є громадські слухання, експертні круглі столи та залучення аналітичних центрів до розроблення державної політики
Участь у розробленні нормативних актів	Громадянське суспільство та бізнес часто залучаються до формування нових законодавчих ініціатив через участь у робочих групах при державних органах. Цей процес дозволяє політичним елітам отримати зворотний зв'язок від різних зацікавлених сторін, що підвищує якість та ефективність нормативних актів. Наприклад, розроблення законодавства щодо прозорості діяльності органів влади було здійснено за активної участі громадських організацій
Співпраця через державно-приватні та соціальні партнерства	Політичні еліти часто виступають посередниками у взаємодії між бізнесом, державними структурами та громадянським суспільством, що може включати участь у спільних інфраструктурних проєктах, ініціативах щодо покращення соціальних умов чи наданні публічних послуг. Наприклад, реалізація програм цифровізації державних послуг в Україні відбулася за підтримки бізнесу та громадських організацій

Однією з найвпливовіших теорій є теорія неоінституціоналізму, котра розглядає інститути не лише як формальні організації, але й як системи правил і норм, що формують поведінку акторів у суспільстві. Вона акцентує увагу на тому, як інститути встановлюють обмеження,

¹ Ключко А. А. (2021). Розвиток механізму взаємодії політико-управлінської еліти і громадянського суспільства у процесі модернізації публічного управління в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.100>

в яких функціонують політичні еліти, державні органи та громадянське суспільство. Неоінституціоналізм також підкреслює важливість неформальних норм, що впливають на політичну взаємодію і можуть стати як позитивним, так і негативним чинником у процесі співпраці¹.

Теорія мереж зосереджена на міжорганізаційній співпраці через формальні та неформальні зв'язки між різними акторами. Відповідно до цієї теорії, політичні еліти, державні органи та громадські структури формують мережі взаємодії, які дозволяють їм обмінюватися ресурсами та інформацією для спільного розв'язання проблем. У контексті України ця модель взаємодії є особливо важливою для формування партнерських відносин між владою та бізнесом, а також для громадянського суспільства, яке виступає посередником і контролером у цих процесах².

Теорія колективної дії, розроблена Мансуром Олсоном, є ще одним важливим підходом до розуміння інституційної взаємодії. Вона пояснює, як групи людей можуть діяти разом, щоб досягти спільних інтересів, незважаючи на індивідуальні переваги «безбілетництва» (коли окремі учасники користуються вигодами без внесення власного вкладу). Важливою є роль лідерства та інституційних стимулів у подоланні таких проблем. У контексті міжсекторальної взаємодії ця теорія пояснює, як політичні еліти та державні інституції можуть співпрацювати з громадянським суспільством, зокрема через створення чітких правил, які би стимулювали колективну дію.

Також заслуговує на увагу теорія інституційної трансформації, яка аналізує, як соціальні й політичні інститути змінюються під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Цей підхід пояснює, чому інституційні системи, які ефективно працювали в минулому, можуть ставати застарілими в нових умовах. Для України це питання є надзвичайно актуальним, ураховуючи перехід від радянської системи управління до більш демократичних моделей. Така трансформація вимагає ефективної взаємодії між державними структурами, політичними елітами та громадянським суспільством.

¹ Сімак С. В. (2018). Формування інституційних механізмів взаємодії громадянського суспільства та бізнесу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Т. 29(68). № 5. С. 170–174.

² Ситник С. В. (2011). Мережева структура публічної політики та управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=283>

Насамкінець, теорія публічного вибору підкреслює, що політичні рішення є результатом взаємодії різних груп інтересів, де кожна група намагається максимізувати власну вигоду. Вона допомагає зрозуміти, як політичні еліти можуть маніпулювати процесами, щоб задовольнити свої інтереси за рахунок інших учасників, включаючи державні органи та громадські організації. Ця теорія також висвітлює роль лобістів у політичних процесах і необхідність суспільного контролю для зменшення корупційних ризиків.

Після аналізу основних теорій інституційної взаємодії стає зрозумілим, що ці теорії закладають фундамент для розуміння механізмів співпраці між різними секторами суспільства. Одним із найважливіших концептуальних підходів у цьому контексті є поняття соціального партнерства, яке спрямоване на зближення інтересів усіх учасників інституційної взаємодії задля досягнення спільних цілей. Розглянемо більш детально, як реалізується ця взаємодія між державними структурами, бізнесом та громадянським суспільством через призму соціального партнерства.

Соціальне партнерство — це концепція, що відображає співпрацю між державними структурами, бізнесом і громадянським суспільством для досягнення спільних соціальних, економічних та екологічних цілей. У сучасних умовах глобалізації та швидких змін у суспільстві ця взаємодія є критично важливою для забезпечення стійкого розвитку та розв'язання багатьох проблем, з якими стикаються як держава, так і приватний сектор та громадські організації¹.

Одним із ключових аспектів соціального партнерства є поєднання ресурсів та зусиль різних секторів суспільства для спільного розв'язання проблем, з якими не може впоратися жоден із них окремо. Наприклад, держава може надавати законодавчу та інституційну підтримку, бізнес — фінансові ресурси та інновації, а громадянське суспільство — активну участь у моніторингу та контролі за виконанням ініціатив. Такий підхід дозволяє забезпечити більш збалансоване та ефективне управління ресурсами, а також збільшити соціальну відповідальність бізнесу.

¹ Біла І. С., Шевченко О. О. (2020). Соціальна відповідальність держави та бізнесу як умова розвитку соціальної економіки. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. Т. 5. Вип. 1. С. 10–15. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.20205.1.10-15>

Прикладом такого партнерства може бути реалізація інфраструктурних проєктів, де держава забезпечує фінансування та законодавчу базу, бізнес — технічні рішення та управлінські навички, а громадянське суспільство контролює прозорість і дотримання соціальних стандартів. Крім того, соціальне партнерство сприяє розвитку інклюзивних підходів, оскільки громадянське суспільство виступає представником інтересів найбільш уразливих верств населення, залучаючи їх до процесу прийняття рішень¹.

Іншою важливою складовою частиною соціального партнерства є спільна відповідальність за результати співпраці. Це не лише сприяє розвитку довіри між учасниками процесу, але й стимулює бізнес бути більш соціально відповідальним, а державу — більш прозорою та підзвітною своїм громадянам.

Незважаючи на численні виклики, Україна має приклади успішних практик соціального партнерства, які доводять ефективність такого підходу.

Одним із найпомітніших прикладів є проєкти у сфері освіти, які реалізуються за підтримки бізнесу та громадських організацій. Наприклад, співпраця між державними школами, великими ІТ-компаніями та громадськими ініціативами дозволяє розвивати програми навчання з програмування для учнів закладів загальної середньої освіти. Одним із таких прикладів є ініціатива GoIT Teens, яка сприяє розвитку технічних навичок у молоді та допомагає підготувати їх до вимог сучасного ринку праці. Цей проєкт демонструє, як бізнес та державні структури можуть ефективно взаємодіяти для підтримки освіти та інноваційного розвитку².

Інший успішний приклад — це впровадження реформ у сфері охорони здоров'я за участі держави, приватного сектору та міжнародних організацій. Створення спільних проєктів, спрямованих на покращення доступу до медичних послуг у сільських районах, як-от програма «Доступні ліки», є яскравим прикладом соціального партнерства. У результаті громадяни отримали кращий доступ до життєво необ-

¹ Квітка С. А. (2017). Державне управління формуванням партнерських відносин між владою та бізнесом в умовах соціальних перетворень: монографія. Дніпро : «Грані». 268 с.

² Онлайн-ІТ-курси для дітей та підлітків у ТОП-академії GoIT Teens. URL: <https://goiteens.com/>

хідних ліків, а держава змогла ефективніше використовувати фінансові ресурси завдяки залученню партнерів¹.

Іншим важливим прикладом є розвиток інфраструктурних проєктів через державно-приватне партнерство. Зокрема, реалізація проєкту будівництва нових автомагістралей за участю приватних інвесторів та проведенням громадських консультацій сприяла суттєвому покращенню транспортної інфраструктури країни, з урахуванням екологічних та соціальних аспектів, що є важливим елементом сталого розвитку.

Ці приклади ілюструють, як залучення різних секторів до спільної діяльності дозволяє створювати синергію, що сприяє розвитку країни в умовах сучасних викликів. Проте для ефективної реалізації соціального партнерства необхідно створити умови для постійного та відкритого спілкування між цими секторами. У цьому контексті соціальний діалог виступає як один із ключових інструментів, що забезпечує практичну реалізацію соціального партнерства.

Соціальний діалог — це механізм, який забезпечує взаємодію між державними структурами, бізнесом і громадськими організаціями з метою розв'язання соціально-економічних питань, досягнення взаєморозуміння та узгодження інтересів різних сторін. Він є одним із ключових елементів у побудові демократичного суспільства та забезпеченні ефективного управління. Основними учасниками цього діалогу є органи влади, бізнес (представлений роботодавцями) та громадські організації, зокрема профспілки, що представляють інтереси працівників².

Соціальний діалог ґрунтується на принципах рівноправності, взаємоповаги, відповідальності та прозорості. Кожна зі сторін має можливість висловити свої позиції та пропозиції, обговорити проблеми, що стосуються соціально-економічного розвитку, умов праці, прав працівників, а також інших важливих питань. Це сприяє прийняттю рішень, які є більш стійкими та легітимними в очах усіх учасників процесу.

Важливим аспектом соціального діалогу є його регулярність і інституціоналізація. В Україні створено тристоронні органи соціального

¹ Доступні ліки. URL: <https://moz.gov.ua/uk/dev-dostupni-liki>

² Коленда Н. В. (2014). Соціальний діалог: сутність, оцінка дієвості та напрями активізації: монографія. Луцьк : Терен. 192 с.

діалогу на національному, регіональному та галузевому рівнях. Такі органи, як Національна тристороння соціально-економічна рада, працюють як платформи для переговорів між представниками держави, бізнесу та профспілок.

Існує кілька форм соціального діалогу, які використовуються в Україні. Однією з них є колективні переговори, під час яких роботодавці та працівники (зазвичай через профспілки) обговорюють умови праці, оплату, соціальні гарантії та інші аспекти, що стосуються трудових відносин. Колективні угоди, укладені за результатами таких переговорів, є важливим інструментом регулювання взаємовідносин між працівниками та роботодавцями.

Іншою важливою формою є консультації та узгоджувальні комісії, які використовуються для врегулювання спірних питань між державними органами, бізнесом і громадськими організаціями. Цей механізм дозволяє уникати конфліктів і знаходити компромісні рішення.

У контексті сучасних викликів, як-от міграційна криза, пандемія COVID-19 та війна, роль соціального діалогу стає ще більш актуальною. Учасники діалогу повинні спільно працювати над пошуком рішень для подолання негативних наслідків цих криз. Успішний соціальний діалог вимагає від усіх учасників відповідального підходу, готовності до компромісів та активної взаємодії на різних рівнях.

Міграційні виклики в Україні є важливою сферою, що вимагає координації зусиль між політичними елітами, державними структурами та громадянським суспільством. У зв'язку зі значними переміщеннями населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) через військові дії, проблема ефективного управління міграційними процесами стала ще більш нагальною.

Ефективна міжсекторальна взаємодія в цьому контексті передбачає кілька ключових аспектів.

1. Законодавча база та політичні рішення. Участь політичних еліт у формуванні чіткої та адаптованої законодавчої бази для міграційної політики є необхідною для розв'язання проблем ВПО та мігрантів. Політичні еліти мають відігравати ключову роль у розробці та підтримці законодавства, яке забезпечує захист прав мігрантів та сприяє їх інтеграції. Прикладом є спільна робота політичних сил щодо законодавства про статус ВПО та їх соціальну інтеграцію.

2. Інституційна взаємодія державних структур. Державні органи такі як Міністерство соціальної політики, Державна міграційна служба, а також місцеві органи влади, мають координаційно співпрацювати задля створення ефективних механізмів для надання допомоги та інтеграції мігрантів. Така співпраця можлива лише за умови активного діалогу між державними інституціями та представниками громадянського суспільства.

3. Роль громадянського суспільства. Громадські організації та волонтерські рухи в Україні відіграють активну роль у допомозі ВПО та мігрантам. Вони часто є першими, хто реагує на кризові ситуації, та надають підтримку там, де державні інституції не встигають або не можуть допомогти. Прикладом є діяльність таких організацій, як «Право на захист» або «Карітас України», які працюють з міжнародними та державними структурами для підтримки мігрантів.

4. Міжнародна взаємодія. Вирішення проблем міграції також вимагає інтеграції міжнародного досвіду та підтримки. Наприклад, співпраця України з міжнародними організаціями, такими як УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців), Європейським Союзом, та іншими міжнародними партнерами, є важливим елементом у вирішенні міграційних питань. Ця співпраця дозволяє адаптувати кращі міжнародні практики до українських реалій.

5. Прозорість та підзвітність. Важливим фактором успішної міжсекторальної взаємодії є прозорість державних процесів і політичних рішень у сфері міграції. Громадянське суспільство відіграє роль контролера, забезпечуючи відповідальність влади через механізми моніторингу, лобіювання та участь у формуванні політичних рішень.

Таким чином, розвиток ефективних механізмів міжсекторальної взаємодії є ключовим у вирішенні міграційних проблем в Україні. Міжсекторальна взаємодія є важливим механізмом для забезпечення ефективного управління державою, але її реалізація стикається з численними перешкодами та викликами. Однією з найбільших проблем є низький рівень довіри між державними структурами, бізнесом і громадянським суспільством. Наприклад, часто громадські організації сприймають державні установи як закриті та неохочі до співпраці, що знижує ефективність комунікації та спільних ініціатив.

Однією з ілюстрацій цієї проблеми є ситуація з електронним декларуванням, коли через недосконалість правової бази та небажання

окремих державних органів впроваджувати механізми прозорості бізнес і громадськість висловлювали критику щодо відсутності діалогу. Також можна згадати процес реформи системи охорони здоров'я, коли громадські організації, що займаються правами пацієнтів, зіштовхнулися з труднощами у впливі на прийняття рішень через закритість урядових структур і їх небажання до консультацій¹.

Ще одним важливим викликом є корупція, яка продовжує бути однією з основних перешкод для міжсекторальної співпраці в Україні. Наприклад, у сфері державних закупівель бізнес часто скаржиться на непрозорі механізми тендерів, які часто стають джерелом корупційних схем. Це обмежує можливості для чесного і відкритого соціального діалогу та партнерства між бізнесом і державними органами².

Інституційна слабкість також заважає ефективній взаємодії між секторами. Часто на місцевому рівні громадські організації стикаються з недостатньою професійною підготовкою державних службовців, які не мають необхідних знань і ресурсів для налагодження якісної співпраці. Одним із таких прикладів є ситуація в деяких громадах після децентралізації, коли місцеві адміністрації не мали можливостей для повноцінної співпраці з громадськими ініціативами через відсутність кваліфікованого персоналу та фінансових ресурсів.

Таким чином, міжсекторальна взаємодія в Україні стикається з низкою проблем, які потребують системного підходу для їх подолання. Лише через підвищення рівня довіри, боротьбу з корупцією та посилення інституційної спроможності можна досягти ефективної співпраці між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

Одним із ключових напрямів є підвищення прозорості у взаємодії. Це потребує вдосконалення механізмів публічного звітування і моніторингу процесів ухвалення рішень. Наприклад, регулярні звіти та громадські консультації можуть стати основою для підвищення довіри між секторами.

¹ ОБСЄ (2016). Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016-2020. Київ : Baitre. 280 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/d/3033331.pdf>

² Никифоров Д. (2024). Ризики роботи бізнесу з державою у закупівлях. Як уникнути кримінальної відповідальності? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/4/716212/>

Іншим важливим кроком є боротьба з корупцією. Потрібно не тільки посилювати контроль за державними закупівлями та іншими сферами, але й створювати умови, за яких корупційні схеми стануть неможливими. Наприклад, розроблення і впровадження нових електронних платформ для проведення тендерів дозволить знизити корупційні ризики.

Також варто зосередитися на підвищенні компетенцій як державних службовців, так і представників громадських організацій та бізнесу. Програми навчання, орієнтовані на ефективну комунікацію та управління проектами, сприятимуть кращій співпраці між різними секторами.

Важливо враховувати також необхідність зміцнення інституційних спроможностей на місцевому рівні. Лише забезпечення доступу до ресурсів і знань для місцевих органів влади дозволить їм повноцінно співпрацювати з бізнесом і громадськими організаціями.

У таблиці 2 узагальнено рекомендації щодо вдосконалення міжсекторальної взаємодії в Україні.

Таблиця 2.

Рекомендації щодо вдосконалення міжсекторальної взаємодії в Україні¹

Рекомендація	Опис	Очікувані результати
Підвищення прозорості	Впровадження регулярних звітів, громадських консультацій та публічних обговорень	Підвищення довіри між державними структурами, бізнесом і громадянським суспільством
Розширення антикорупційних заходів	Вдосконалення контролю за державними закупівлями, розроблення нових електронних платформ для тендерів	Зниження корупційних ризиків, підвищення прозорості процесів ухвалення рішень

¹ Складено на основі: Сенишин О., Ільків Н., Угольков Є. (2023). Стратегічні напрями взаємодії бізнесу, громадських організацій і держави в часи динамічних змін. *Економіка та суспільство*. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-94>; Лисянський П., Ястребова В. (2022). Створення РФ квазідержавних утворень як інструмент дестабілізації політичної ситуації України. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. № 45. С. 151–160. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.18>; Комарницька Г. О. (2019). Сутність державно-приватного партнерства та його активізування в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. *Проблеми економіки*. № 1(39). С. 46–51. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-46-51>

Рекомендація	Опис	Очікувані результати
Підвищення компетенцій учасників взаємодії	Створення освітніх програм для державних службовців, бізнесу та громадянського суспільства	Підвищення ефективності комунікацій і реалізації спільних проєктів
Зміцнення інституційної спроможності на місцевому рівні	Забезпечення ресурсів і знань для місцевих органів влади для співпраці з бізнесом і громадами	Покращення співпраці на регіональному рівні, ефективне управління локальними ініціативами
Інституціоналізація соціального діалогу	Запровадження інструментів для регулярної комунікації між державними органами, бізнесом і громадами	Створення сталого механізму для обговорення спільних проблем і прийняття рішень

Відповідні рекомендації базуються на реальних проблемах, виявлених під час аналізу, та враховують сучасні тенденції в управлінні і політичному процесі.

IV. ВИСНОВКИ

Сучасні підходи до інституційної взаємодії базуються на принципах прозорості, соціального партнерства та публічного контролю. Зокрема, важливу роль відіграють механізми соціального діалогу, які дозволяють державним структурам, бізнесу та громадянському суспільству спільно обговорювати й вирішувати важливі питання. Однак взаємодія цих секторів досі має ряд перешкод, зокрема слабе залучення громадськості до політичних процесів і недостатню інституційну підтримку на місцевому рівні.

Оцінювання впливу міжсекторальної взаємодії на формування політичних рішень показало, що співпраця держави з бізнесом і громадянським суспільством сприяє розвитку демократичних інститутів, зокрема, забезпечує ширшу участь громадян у політичному процесі та покращує прозорість ухвалення рішень. Проте існує проблема довіри до владних інститутів, яку потрібно вирішувати через поліпшення механізмів комунікації і підвищення підзвітності.

Рекомендації щодо вдосконалення механізмів міжсекторальної співпраці включають необхідність посилення прозорості політичних процесів та активнішого залучення громадян до прийняття рішень. Створення інституційних умов для регулярного соціального діалогу між усіма зацікавленими сторонами може суттєво зміцнити демокра-

тичні процеси і сприяти підвищенню довіри громадян до влади. Крім того, важливо розвивати компетенції державних службовців та представників громадянського суспільства, щоб забезпечити ефективну взаємодію на всіх рівнях управління.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Біла І. С., Шевченко О. О. (2020). Соціальна відповідальність держави та бізнесу як умова розвитку соціальної економіки. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. Т. 5. Вип. 1. С. 10–15. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.20205.1.10-15>
2. Доступні ліки. URL: <https://moz.gov.ua/uk/dev-dostupni-liki>
3. Квітка С. А. (2017). Державне управління формуванням партнерських відносин між владою та бізнесом в умовах соціальних перетворень: монографія. Дніпро: «Грані». 268 с.
4. Ключко А. А. (2021). Розвиток механізму взаємодії політико-управлінської еліти і громадянського суспільства у процесі модернізації публічного управління в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.100>
5. Коленда Н. В. (2014). Соціальний діалог: сутність, оцінка дієвості та напрями активізації: Монографія. Луцьк: Терен. 192 с.
6. Комарницька Г. О. (2019). Сутність державно-приватного партнерства та його активізування в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. *Проблеми економіки*. № 1(39). С. 46–51. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-46-51>
7. Лисянський П., Ястребова В. (2022). Створення РФ квазідержавних утворень як інструмент дестабілізації політичної ситуації України. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. № 45. С. 151–160. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.18>
8. Никифоров Д. (2024). Ризики роботи бізнесу з державою у закупівлях. Як уникнути кримінальної відповідальності? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/4/716212/>
9. ОБСЄ (2016). Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016-2020. Київ: Баїте. 280 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/d/303331.pdf>
10. Онлайн-ІТ-курси для дітей та підлітків у ТОП-академії GoIT Teens. URL: <https://goiteens.com/>
11. Сенишин О., Ільків Н., Угольков Є. (2023). Стратегічні напрями взаємодії бізнесу, громадських організацій і держави в часи динамічних змін. *Економіка та суспільство*. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-94>
12. Сімак С. В. (2018). Формування інституційних механізмів взаємодії громадянського суспільства та бізнесу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Т. 29(68). № 5. С. 170–174.
13. Ситник С. В. (2011). Мережева структура публічної політики та управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=283>
14. Стельмах А. (2020). Проблеми реалізації лобістської діяльності в системі публічного управління: теоретичні підходи. *Вчені записки Університету «КРОК»*. № 4(60). С. 83–87. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-60-83-87>

REFERENCES

1. Available medications. URL: <https://moz.gov.ua/uk/dev-dostupni-liky> [In Ukrainian].
2. Bila I. S., Shevchenko O. O. (2020). Sotsial'na vidpovidalnist derzhavy ta biznesu yak umova rozvytku sotsialnoyi ekonomiky [Social responsibility of the state and business as a condition for the development of the social economy]. *Scientific notes of the NaUKMA Economic sciences*. Vol. 5. Issue 1. pp. 10–15. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.20205.1.10-15> [In Ukrainian].
3. Klochko A. A. (2021). Rozvytok mekhanizmu vzayemodiyi polityko-upravlinskoyi elity i hromadyanskoho suspilstva u protsesi modernizatsiyi publichnoho upravlinnya v Ukrayini [Development of the mechanism of interaction between the political and administrative elite and civil society in the process of modernization of public administration in Ukraine]. *Public administration: improvement and development*. Vol. 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.100> [In Ukrainian].
4. Kolenda N. V. (2014). Sotsialnyy dialogh: sutnist, otsinka diyevosti ta napryamy aktyvizatsiyi [Social dialogue: essence, assessment of effectiveness and directions of activation]. Lutsk: Teren. [In Ukrainian].
5. Komarnytska G. O. (2019). Sutnist derzhavno-pryvatnoho partnerstva ta yoho aktyvizuvannya v umovakh rozvytku investytsiyno-innovatsiynoyi diyalnosti [The essence of public-private partnership and its activation in the conditions of development of investment and innovation activities]. *Problems of economy*. Vol. 1(39). pp. 46–51. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-46-51> [In Ukrainian].
6. Kvitka S. A. (2017). Derzhavne upravlinnya formuvannyam partnerskykh vidnosyn mizh vladoyu ta biznesom v umovakh sotsialnykh peretvoren [State management of the formation of partnership relations between government and business in the context of social transformations]. Dnipro: «Grani». [In Ukrainian].
7. Lysyanskyi P., Yastrebova V. (2022). Stvorennnya RF kvaziderzhavnykh utvoren yak instrument destabilizatsiyi politychnoyi sytuatsiyi Ukrayiny [The creation of quasi-state formations by the Russian Federation as an instrument of destabilizing the political situation in Ukraine. Bulletin of Lviv University]. *Philosophical and Political Studies*. Vol. 45. pp. 151–160. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.18> [In Ukrainian].
8. Nikiforov D. (2024). Ryzky roboty biznesu z derzhavoyu u zakupivlyakh. Yak unyknuty kryminalnoyi vidpovidalnosti? [Risks of business working with the state in procurement. How to avoid criminal liability?]. *Economic Truth*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/4/716212/> [In Ukrainian].
9. Online IT courses for children and teenagers at the GoIT Teens TOP Academy. URL: <https://goiteens.com/> [In Ukrainian].
10. OSCE (2016). Isnuyuchi mekhanizmy spivpratsi orhaniv derzhavnoyi vlady z orhanizatsiyamy hromadyanskoho suspilstva v konteksti realizatsiyi Natsionalnoyi stratehiyi spryannya rozvytku hromadyanskoho suspilstva v Ukrayini 2016-2020 [Existing mechanisms of cooperation between state authorities and civil society organizations in the context of the implementation of the National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine 2016-2020]. Kyiv: Vaite. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/d/303331.pdf> [In Ukrainian].
11. Senyshyn O., Ilkiv N., Ugolkov E. (2023). Stratehichni napryamy vzayemodiyi biznesu, hromadskykh orhanizatsiy i derzhavy v chasy dynamichnykh zmin [Strategic directions of interaction between business, public organizations and the state in times of dynamic changes]. *Economy and Society*. No. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-94> [In Ukrainian].

12. Simak S. V. (2018). Formuvannya instytutsiynykh mekhanizmiv vzayemodiyi hromadyanskoho suspilstva ta biznesu [Formation of institutional mechanisms of interaction between civil society and business]. *Scientific notes of the V.I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: State Administration*. Vol. 29(68), No. 5. pp. 170–174. [In Ukrainian].
13. Sytnyk S. V. (2011). Merezheva struktura publichnoyi polityky ta upravlinnya [Network structure of public policy and management]. *Public administration: improvement and development*. No. 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=283> [In Ukrainian].
14. Stelmakh A. (2020). Problemy realizatsiyi lobist-skoyi diyalnosti v systemi publichnoho upravlinnya: teoretychni pidkhody [Problems of implementing lobbying activities in the public administration system: theoretical approaches]. *Academic notes of the KROK University*. No. 4(60). pp. 83–87. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-60-83-87> [In Ukrainian].

КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ ЯК МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРИКОРДОННОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

COORDINATION CENTRE FOR INTEGRATED BORDER MANAGEMENT AS EUROPEAN BORDER MANAGEMENT SYSTEM MECHANISM

Володимир Нікіфоренко¹, Андрій Віхтюк²

*Адміністрація Державної прикордонної служби України
(вул. Володимирська, 26, м. Київ, Україна, 01601)*

Volodymyr Nikiforenko, Andriy Vikhtiuk

*Administration of the State Border Guard Service of Ukraine
(26, Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine, 01601)*

Отримано: 30.08.2024. Затверджено: 14.10.2024

АНОТАЦІЯ

У сучасному світі дедалі чіткіше спостерігаються ознаки спроб перегляду усталених правил світового порядку, внаслідок яких Європа сьогодні перебуває на етапі зміни безпекової парадигми, а Україна опинилась в епіцентрі нових загроз прикордонній безпеці, зокрема у війсьній, гуманітарній та економічній сферах, надзвичайно важливим для забезпечення і підтримання належного рівня прикордонної безпеки є розвиток інформаційного співробітництва, основна мета якого — досягнення цілей державної політики щодо забезпечення прикордонної безпеки шляхом організації цілеспрямованого обігу інформації між відповідними суб'єктами; імплементації досвіду інших

¹ доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України; orcid 0000-0003-4035-4431; e-mail: nikiforenko2022@gmail.com

² PhD з публічного управління та адміністрування; orcid 0000-0002-0393-2044; e-mail: avvikhtiuk@ukr.net